

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ВТОР ОДДЕЛ

СЛУЧАЈ МИТРЕВСКА против СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

(Апликација бр. 20949/21)

ПРЕСУДА

Член 8 • Позитивни обврски • Приватен живот • Немоžност на апликантката, која била посвоена како дете, да добие информации во врска со нејзиното биолошко потекло и здравствени информации за нејзините биолошки родители • Информации за засновано посвојување кои претставуваат службена тајна според домашното законодавство што не можат да бидат споделени • Немање можност да се добие пристап до неидентификувачки информации во врска со биолошкото потекло или детството на посвоеното лице • Нема исклучок за медицински причини што ги спречува домашните органи да ги оценат аргументите на апликантката за наводната потреба да се добијат информации поврзани со здравјето • Неуспех да се постигне рамнотежа помеѓу загрозените спротивставени интереси • Пречекорена маргина на уважување

Подготвено од Регистарот. Не го обврзува Судот.

СТРАЗБУР

14 мај 2024 година

КОНЕЧНА

14 август 2024

Оваа пресуда стана конечна во согласност со условите предвидени во членот 44 § 2 од Конвенцијата. Таа може да биде предмет на редакциски измени.

Во случајот Митревска против Северна Македонија,

Европскиот суд за човекови права (втор оддел), заседавајќи како совет во состав од:

Arnfinn Bårdsen, *претседател,*

Jovan Plevski,

Pauliine Koskelo,

Saadet Yüksel,

Lorraine Schembri Orland,

Diana Sârcu,

Davor Derenčinović, *судии*

и Hasan Bakırcı, *секретар на Одделот,*

Имајќи ги предвид:

апликацијата (бр. 20949/21) против Република Северна Македонија поднесена до Судот во согласност со членот 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основни слободи („Конвенцијата“) од страна на македонски државјанин/граѓанин на Република Северна Македонија, г-а Мирјана Митревска („апликантката“), на 9 април 2021 година;

одлуката да се извести Владата на Северна Македонија („Владата“) за жалбените наводи според членот 8 од Конвенцијата и да се прогласи остатокот од апликацијата за недопуштен;

произнесувањата на страните;

Разгледувајќи го предметот на нејавна седница на 9 април 2024 година,

Ја донесе следната пресуда, која беше усвоена на истиот датум:

ВОВЕД

1. Случајот се однесува на неможноста на апликантката, која како дете била посвоена, да добие информации во врска со нејзиното биолошко потекло и здравствени информации за нејзините биолошки родители. Таа се жалеше на повреда на нејзините права според членот 8 од Конвенцијата.

ФАКТИ

2. Апликантката е родена 1977 година и живее во Скопје. Таа беше застапувана од г-а П. Зефиќ – Јакимовска, адвокат од Скопје.
3. Владата беше застапувана од нејзиниот агент, г-а Д. Цонова.

4. Фактите на случајот може да се сумираат на следниов начин.
5. Апликантката навела дека била посвоена како дете, на неодреден датум, во постапка на „потполно посвојување“.
6. На 19 април 2017 година, апликантката побарала информации за нејзиното посвојување од Центарот за социјална работа во Скопје („Центарот“). Таа навела дека во 2014 година ѝ било дијагностицирано депресивно анксиозно растројство и проблеми со говорот и дека нејзините лекари побарале информации за медицинската историја на нејзиното семејство за да утврдат дали има наследна болест. Таа побарала копија од целото досие за посвојување, а особено следните податоци: нејзиното име пред посвојувањето, местото на раѓање, нејзината здравствена евиденција, дали е родена во брак или вон брак, име и живеалиште на нејзините биолошки родители, психолошка и здравствена состојба на нејзините биолошки родители и причините за нејзиното посвојување, датум на засновање на посвојувањето и бројот на одлуката за посвојување и сите важни забелешки во досието. Таа се повикала на членот 8 од Конвенцијата и членот 7 од Конвенцијата за правата на детето на Обединетите нации. Во барањето било наведено дека апликантката доставила копии од документите во врска со нејзината медицинска историја како поткрепа на нејзиното барање. Владата тврдеше дека таа не доставила такви документи.
7. На 2 мај 2017 година, Центарот ја известил апликантката дека треба да го упати своето барање до Комисијата за посвојување („Комисијата“), која била дел од Министерството за труд и социјална политика („Министерството“). На 12 мај 2017 година, апликантката го поднела истото барање како што е опишано во параграф 6 погоре до Комисијата.
8. На 1 јуни 2017 година, апликантката повторно го испратила истото барање до Центарот, барајќи дополнителни информации во врска со нејзиното детство и нејзиниот престој во Домот за деца и доенчиња во Битола. Таа тврдела дека информациите што ги бара се неопходни за „да се воспостави слика за нејзината историја, развој и раното детство“ и дека треба да го разбере нејзиниот емоционален и психолошки развој како дете. На крајот, таа побарала од Центарот да донесе формална одлука во согласност со Законот за општата управна постапка, за потоа да може да ја оспори со дополнителни правни лекови.

9. На 13 јуни 2017 година, Центарот ја известил апликантката дека, според членот 123-а од Законот за семејството, информациите за засновани посвојувања биле службена тајна, што го оневозможувало споделувањето на какви било информации во врска со засновано посвојување.

10. Со допис од 25 јуни 2017 година, Комисијата ја известила апликантката дека Центарот имал овластување да постапува при посвојување пред да се формира Комисијата во 2004 година. Понатаму, било наведено дека според членот 113 од Законот за семејството (види параграф 16 подолу), потполното посвојување им ги дало на посвоеникот и посвоителот правата и одговорностите што ги имале крвните сродници, така што потполното посвојување ги прекинало сите права и одговорности помеѓу посвоеникот и неговото или нејзиното биолошко семејство, и дека според членот 123-а од Законот за семејството, информациите за засновано посвојување биле службена тајна, што го оневозможувало споделувањето на какви било информации за тоа.

11. На 3 јули 2017 година, апликантката повторно побарала од Центарот да донесе формална одлука. На 11 јули 2017 година Центарот ја известил апликантката дека не може да донесе одлука. Повикувајќи се на, *inter alia*, членот 6 став 1 од Законот за општата управна постапка, кој го дефинира принципот на пропорционалност во управната постапка (види параграф 21 подолу), и членот 123-а од Законот за семејството.

12. На 31 јули 2017 година, апликантката се обратила до Министерството, барајќи од него да донесе формална одлука или да му наложи на Центарот да донесе таква одлука. На 24 август 2017 година, Комисијата ја известила апликантката дека Центарот сметал дека барањето на апликантката не се однесува на прашање за кое се одлучува според Законот за семејството. Како одговор на две дополнителни барања од апликантката со слична содржина, на 15 ноември 2017 година и 3 мај 2018 година, Комисијата ја известила апликантката, дека ниту таа ниту Центарот можеле да донесат формална одлука.

13. На 16 мај 2018 година апликантката поднела тужба против Министерството до Управниот суд. Таа се жалела дека ниту Центарот ниту Комисијата не донеле формална одлука за нејзиното барање за информации во врска со нејзиното посвојување (*тужба*

поради молчење на администрацијата) и тврдела дека Комисијата погрешила што го применила Законот за семејството бидејќи тој не бил во сила во времето кога била посвоена. Таа се повикала на членот 8 од Конвенцијата и други меѓународни инструменти.

14. На 13 јули 2018 година, Управниот суд го одбил тужбеното барање, сметајќи дека немало молчење на администрацијата. Тој утврдил дека институциите правилно ја известиле апликантката дека според членот 123-а од Законот за семејството, бараните информации се службена тајна и дека предметот не се однесува на правата гарантирани со Законот за семејството. Со пресуда од 29 јуни 2020 година, доставена до застапникот на апликантката на 9 декември 2020 година, Вишиот управен суд го потврдил таквиот став.

15. Во одделна постапка во врска со друго лице, кое било застапувано од истиот адвокат како апликантката во овој случај, адвокатот на 11 март 2021 година, адвокатот побарал копија од пресудата на Вишиот управен суд во таа постапка (види параграф 24 подолу).

РЕЛЕВАНТНА ПРАВНА РАМКА И ПРАКСА

I. ЗАКОН ЗА СЕМЕЈСТВОТО ОД 1992 ГОДИНА, ИЗМЕНЕТ И ДОПОЛНЕТ („ЗАКОН ЗА СЕМЕЈСТВОТО“)

16. Членот 113 став 2 од Законот за семејството предвидува дека со потполното посвојување престануваат заемните права и должности меѓу посвоеното дете и неговото поранешно семејство.

17. Измените и дополнувањата од 2004 година го вовеле членот 123-а, со кој информациите за заснованите посвојувања се службена тајна.

II. ЗАКОН ЗА ПОСВОЈУВАЊЕ („ЗАКОН ЗА ПОСВОЈУВАЊЕ ОД 1973 ГОДИНА“)

18. Според членот 1 од Законот за посвојување од 1973 година, посвојувањето може да биде потполно и непотполно посвојување.

19. Членот 20 став 2 е суштински идентичен со членот 113 став 2 од Законот за семејството (види параграф 16 погоре).

20. Законот за посвојување од 1973 година не вклучувал одредба во однос на тајноста на информациите во врска со посвојувањата. Тој престанува да важи со влегувањето во сила на Законот за семејството.

III. ЗАКОН ЗА ОПШТАТА УПРАВНА ПОСТАПКА ОД 2015 ГОДИНА

21. Членот 6 став 1 од Законот за општата управна постапка го дефинира начелото на пропорционалност во управната постапка. Членот предвидува дека при водењето на управната постапка јавниот орган треба да ѝ овозможи на странката да ги оствари и заштити своите права и правни интереси, доколку истите не се на штета на правата и правните интереси на другите странки или трети лица и не се на штета на јавниот интерес утврден со закон.

IV. КРИВИЧЕН ЗАКОНИК ОД 1996 ГОДИНА (КАКО ШТО Е ИЗМЕНЕТ И ДОПОЛНЕТ)

22. Според членот 360 став 1 од Кривичниот законик, јавното објавување на информации кои претставуваат службена тајна се казнува со затвор од три месеци до пет години.

V. ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ОДРЕДБИ

23. Релевантните одредби од Уставот и Законот за судовите се сумирани во *Taleski v. North Macedonia* ((одлука), бр. 77796/17 и пет други апликации, §§ 41 и 43-44, 24 јануари 2023 година).

VI. ДОМАШНА ПРАКСА

24. Со пресуда бр.У-5.бр.1265/2017 од 23 август 2018 година (потврдена од Вишиот управен суд со пресуда бр. УЖ.3 1169/19 од 24 јануари 2020 година), Управниот суд го потврдил одбивањето на управните органи на барањето за слободен пристап до информациите во врска со постапката за посвојување на барателот. Управниот суд утврдил дека за барањето за информации се применува Законот за семејството, а не Законот за посвојување од 1973 година.

25. Со одлука бр. У.бр. 93/2019 од 19 декември 2019 година, Уставниот суд одлучил да не поведе постапка, покрената од

поединец, за оценување на уставноста на членот 123-а Законот за семејство. Релевантниот дел од одлуката гласи вака:

„Со оглед на тоа дека односите [кои произлегуваат од посвојувањето] се повеќеслојни како за [возрасните] учесниците така и за детето, но и пошироко гледано во едно општеството, [и дека] тие односи се предмет на комплексно законско регулирање..., законската квалификација за податоците на посвојувањето дека се службена тајна и со тоа се институционално ограничени за нивна општа достапност и употреба за разни цели, да се гледа како ограничување на правото на приватност на детето... Овие податоци имаат повеќе насоки поврзани со биолошкото потекло на детето кое е посвоено, кое од една страна ги содржи податоците на посвоителите, а од друг страна се податоците, кои не секогаш се познати и за биолошките родители на детето, како и други... податоци. Квалификацијата за утврдување во Законот за [семејството] дека податоците од посвојувањето се службена тајна, ја изразува интенцијата на законодавецот да не дозволи инситуциите коишто ги поседуваат истите, да ги издаваат слободно, [во отсуство] на конкретни судски одлуки за отстранување на квалификацијата за службена тајна...

Оттука, квалификацијата на податоците за [посвојување] како службена тајна има свој правен легитимитет и треба да се опсервира како ограничување на општата достапност на податоците и како [статутарно правило на однесување за професионално] постапување со податоците во врска со посвојување, во интерес на заштита на односите воспоставени со посвојување и во најдобар интерес на посвоеното дете.

... Во анализата на [релевантната] одредба од Законот за семејство, се поставува прашање од спротивната [насока]..., [имено] какви би биле последиците од слободната достапност на податоците за заснованите посвојувања и нивната општа употреба, и дали тоа навистина ќе ги [заштити] правата на посвоеното дете, [и] дали автоматски ќе овозможи заштита на неговите [или нејзините] интереси.

Вистината за биолошкото потекло на посвоеното дете, имено дека тој или таа не е [биолошкото дете] од посвоителите, се [информации] што посвоителите можат да ги споделат со посвоеникот, но биолошкото потекло не е познато во секој случај, а тоа може да има негативни психолошки аспекти за посвоеникот...“

VII. РЕЛЕВАНТНИ МЕЃУНАРОДНИ МАТЕРИЈАЛИ

A. Меѓународни договори

26. Релевантните одредби од Конвенцијата за правата на детето на Обединетите нации, која е усвоена на 20 ноември 1989 година и стапила на сила на 2 септември 1990 година (1577 UNTS 3), гласат вака:

Член 3

„1. Во сите активности кои се однесуваат на децата, од примарно значење се интересите на детето, без оглед на тоа дали ги спроведуваат јавните или приватните институции за социјална заштита, судовите, административните органи или законодавните тела. (...)“

Член 7

„1. Детето се пријавува веднаш по раѓањето и од раѓањето има право на име, право да стекне државјанство и, колку што е можно, право да знае кои му се родители и право тие да се грижат за него. (...)“

Член 8

„1. Државите членки се обврзуваат да го почитуваат правото на детето за зачувување на својот идентитет, вклучувајќи го државјанството, името и семејните врски, како што е тоа признато со закон, без незаконско мешање.

2. Во случаите кога детето нелегално е лишено од некои или од сите елементи на својот идентитет, државите членки пружаат соодветна помош и заштита што побргу да му биде вратен идентитетот.“

27. Релевантните одредби од Конвенцијата за заштита на деца и соработка во однос на меѓудржавно посвојување, склучена во Хаг на 29 мај 1993 година, се формулирани вака:

член 30

„(1) Надлежните органи на договорната држава ќе обезбедат да биде сочувана информацијата која тие ја имаат во врска со потеклото на детето, а особено информациите во врска со идентитетот на неговите родители, како и медицинската историја.

(2) Тие ќе обезбедат детето или неговиот застапник да имаат пристап до таквата информација, со соодветно упатување во истата, во обем кој е дозволен со законот на таа држава“.

Б. Материјали на Советот на Европа

1. Европска конвенција за посвојување на деца

28. Европската конвенција за посвојување на деца (ETS бр. 58) беше отворена за потпишување во Стразбур на 24 април 1967 година и влезе на сила во однос на тужената држава на 16 април 2003 година. Релевантните одредби гласат вака:

Член 20

„1. Ќе се обезбеди можност за завршување на посвојувањето без да се открие идентитетот на посвојувачот на семејството на детето.

2. Ќе се обезбеди можност за барање или дозволување постапките за посвојување да бидат нејавни.

3. Посвојувачот и посвоеното лице ќе можат да добијат документ кој содржи извадоци од јавните регистри кои го потврдуваат фактот, датумот и местото на раѓање на посвоеното лице, но без изричито да го открие фактот на посвојување или идентитетот на неговите поранешни родители.

4. Јавните регистри ќе се чуваат и, во секој случај, нивната содржина ќе се репродуцира на начин што ќе спречи лицата кои немаат легитимен интерес да дознаат дека лицето е посвоено или, ако тоа се открие, идентитетот на неговите поранешни родители.“

2. Европска конвенција за посвојување на деца (ревидирана)

29. Европската конвенција за посвојување на деца (ревидирана) (СЕТС бр. 202) беше потпишана од тужената држава на 30 април 2013 година; сè уште ја нема ратификувано. Релевантните одредби гласат вака:

Член 22 – Пристап и откривање е на информации

„1. Може да се донесе одредба за да се овозможи посвојување да се заснова без да се обелодени идентитетот на посвоителот на семејството на потекло на детето.

2. Ќе биде донесена одредба да се бара или да се дозволи постапката за посвојување да биде нејавна.

3. Посвоеното дете ќе има пристап до информациите што ги поседуваат надлежните органи за неговото или нејзиното потекло. Кога неговите или нејзините родители имаат законско право да не го откријат нивниот идентитет, тој останува отворен за надлежниот орган, до степен што го дозволува законот, да утврди дали да го отфрли тоа право и да открие информации за идентификацијата, имајќи ги предвид условите и соодветните права на детето и неговите биолошки родители. Може да се даде соодветна помош на посвоено дете кое не е полнолетно.

4. Посвоителот и посвоеното дете можат да добијат документ кој содржи извадоци од јавната евиденција со кој се потврдува датумот и местото на раѓање на посвоеното дете, но не изречно откривајќи го фактот на посвојувањето или идентитетот на неговите биолошки родители. Државите членки можат да изберат да не ја применат оваа одредба за другите форми на посвојување споменати во членот 11, став 4, од оваа конвенција.

5. Имајќи го предвид правото на лицето да знае за неговиот или нејзиниот идентитет и потекло, релевантните информации во врска со посвојувањето се собираат и чуваат најмалку 50 години откако посвојувањето ќе стане конечно.

6. Јавната евиденција се чува и, во секој случај, содржината се репродуцира на таков начин што ги спречува лицата кои немаат легитимен интерес да дознаат дали некое лице е посвоено или не, и доколку овие информации се откријат, идентитетот на неговите или нејзините биолошки родители“.

3. *Конвенција за заштита на човековите права и достоинството на човечкото суштество во однос на примената на биологијата и медицината („Конвенцијата од Овиједо“, CETS бр. 164)*

30. Конвенцијата од Овиједо стапила на сила во однос на тужената држава на 1 јануари 2010 година. Релевантната одредба гласи вака:

Член 10 – Приватен живот и право на информирање

„1. Секој има право на почитување на приватниот живот во врска со информациите за неговото или нејзиното здравје.

2. Секој има право да ги знае сите информации собрани за неговото или нејзиното здравје. Сепак, желбите на поединците да не бидат така информирани, треба да се запазат.

3. Во исклучителни случаи, со закон може да се постават ограничувања за остварување на правата содржани во став 2 во интерес на пациентот.“

4. *Препорака 1443 (2000) на Парламентарното собрание на Советот на Европа за меѓународно посвојување: почитување на правата на децата*

31. Со својата Препорака 1443 (2000), Парламентарното собрание го повика Комитетот на министри на Советот на Европа да ги покани земјите членки, *inter alia*, да го обезбедат правото на посвоените деца да знаат за нивното потекло најдоцна кога ќе станат полнолетни и да ги елиминираат сите спротивставени клаузули од нивното национално законодавство.

32. Во својот одговор усвоен на 785. состанок на замениците на министрите (26-27 февруари 2002 година), Комитетот на министри призна дека сите деца имаат легитимен интерес да го знаат своето потекло. Тој, исто така, посочи дека во тек се суштински дискусии за тоа прашање во неколку земји членки и дека, во некои ситуации и некои земји, се сметало дека е неопходно да се задржат некои или сите информации за потеклото на детето (на пример, во случаи на

медицински потпомогнато размножување кое вклучува анонимен донатор на сперма).

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕНОТ 8 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

33. Апликантката се жалела на неможностиа да добие информации во врска со нејзиното посвојување. Таа се повикала на членот 8 од Конвенцијата, кој гласи вака:

„1. Секој има право на почитување на неговиот приватен и семеен живот, неговиот дом и неговата преписка.

2. Јавната власт не смее да се меша во остварувањето на ова право, освен ако тоа мешање е предвидено со закон и ако претставува мерка која е во интерес на државната и јавната безбедност, економската благосостојба на земјата, заштитата на поредокот и спречувањето на кривични дела, заштитата на здравјето и моралот, или заштитата на правата и слободите на другите.

A. Допуштеност

1. Рок од шест месеци

34. Владата тврдеше дека апликацијата била поднесена надвор од рокот од шест месеци бидејќи постапката што апликантката ја водела поради „молчење на администрацијата“ не била ефективен правен лек за целите на нејзината жалба. Домашните органи не можеле да го прифатат нејзиното барање, со оглед на недвосмислената формулација на членот 123-а од Законот за семејството (види параграф 16 погоре) и воспоставената пракса на управните судови (види параграф 24 погоре). Апликантката можела да ја најде пресудата на Вишиот управен суд од 24 јануари 2020 година на јавна веб-страница. На 19 декември 2019 година, Уставниот суд одлучил дека членот 123-а од Законот за семејството е во согласност со Уставот (види параграф 25 погоре) и најдоцна до тој датум апликантката требало да знае дека нејзината постапка во Управниот суд била неефикасен лек.

35. Апликантката тврдеше дека праксата на управните судови на кои се повикала Владата била ирелевантна бидејќи се однесувала на прашањето за пристап до информации од јавен карактер. Во секој случај, нејзиниот застапник ја добил одлуката на Вишиот управен

суд од 24 јануари 2020 година, откако таа ја добила одлуката на тој суд во нејзиниот предмет. Апликантката ги презела сите разумни чекори за да ги исцрпи достапните домашни правни лекови.

36. Судот повторува дека периодот од шест месеци тече од датумот на конечната одлука во процесот на исцрпување на домашните правни лекови кои се нормални и ефективни (види *Savickis and Others v. Latvia* [GC], бр. 49270/11, § 131, 9 јуни 2022 година). Релевантните принципи во врска со ефективноста на домашниот правен лек се сумирани во *Vučković and Others v. Serbia* ((прелиминарен приговор) [GC], бр. 17153/11 и 29 други, §§ 74-75, 25 март 2014 година).

37. Во конкретниот случај, апликантката се жалела до Управниот суд за нејзината неможност да добие информации во врска со нејзиното посвојување и се повикала на членот 8 од Конвенцијата (види параграф 13 погоре). Управниот и Вишиот управен суд го одбиле нејзиното барање мериторно врз основа на материјалното право (членот 123-а од Законот за семејството). Се чини дека пресудата на Вишиот управен суд во другите постапки на кои се повикува Владата сè уште не му биле доставени на адвокатот на апликантката кога Вишиот управен суд одлучувал за предметот на апликантката. Понатаму, ништо не сугерира дека постоела добро воспоставена пракса на толкување на членот 123-а од Законот за семејството на начинот на кој тој бил толкуван во предметот на апликантката. Според тоа, разумно било апликантката да ја чека пресудата на Вишиот управен суд во сопствениот предмет пред да ја поднесе својата апликација. Дополнително, во својата одлука од 19 декември 2019 година, Уставниот суд се осврнал на можноста за отповикување на „службена тајна“ во судска постапка (види параграф 25 погоре). Владата не тврдеше дека постоел посоодветен правен лек од оној што го барала апликантката. Што е уште поважно, Управниот и Вишиот управен суд би можеле директно да ја применат Конвенцијата (види ги релевантните одредби од Уставот и Законот за судовите наведени во параграф 16 погоре; и види, *mutatis mutandis, Taleski*, цитирана погоре, § 101, во контекст на кривична постапка) и би можеле да испитаат, како што бара апликантката, дали начинот на кој домашните органи го примениле членот 123-а од Законот за семејството бил во согласност со членот 8 од Конвенцијата. Според тоа, Судот смета дека постапката во

управните судови треба да се смета за ефективен правен лек во предметот на апликантката. Според тоа, тој го одбива приговорот на Владата дека апликацијата била поднесена надвор од рокот од шест месеци.

2. Применливост на членот 8 од Конвенцијата

38. Владата изјави дека членот 8 не е применлив. Апликантката немала „семеен живот“ со нејзините биолошки родители. Информациите што ги барала апликантката не биле, ниту целосно, ниту делумно, во опсегот на „приватен живот“ во смисла на членот 8 од Конвенцијата. Конкретно, ниту една од бараните информации не била релевантна за здравјето на апликантката.

39. Апликантката тврдеше дека бараните информации се однесуваат на нејзиното здравје и социјалната состојба и може да бидат релевантни за лекување на нејзината здравствена состојба.

40. Судот повторува дека правото да се знае сопственото родителство спаѓа во опсегот на концептот на „приватен живот“ (види, на пример, *Boljević v. Serbia*, бр. 47443/14, § 28, 16 јуни 2020 година и *Gauvin-Fournis and Silliau v. France*, бр. 21424/16 и 45728/17, § 109, 7 септември 2023 година). Раѓањето, а особено условите во кои е родено детето, претставува дел од приватниот живот на детето, а потоа и на возрасниот човек, гарантиран со членот 8 од Конвенцијата (види *Odièvre v. France* [GC], бр. 42326/98, § 29, ECHR 2003-III, со дополнителни упатувања). Покрај тоа, правото на ефективен пристап до информации во врска со здравјето на лице е поврзано со неговиот или нејзиниот приватен живот во смисла на членот 8 (види *K.H. and Others v. Slovakia*, бр. 32881/04, § 44, ECHR 2009 (извадоци)).

41. Во овој предмет, апликантката барала информации во врска со нејзиното посвојување и биолошкото потекло, вклучувајќи информации за идентитетот на нејзините биолошки родители, нивното здравје, причините за нејзиното посвојување и нејзиното детство пред нејзиното посвојување. Судот смета дека информациите што ги барала апликантката се однесуваат на нејзиниот „приватен живот“ во смисла на членот 8, поради што е применливо во овој предмет. Следи дека приговорот на Владата под овој наслов исто така мора да се одбие.

3. Заклучок

42. Судот забележува дека жалбата не е ниту очигледно неоснована ниту недопуштена по која било друга основа наведена во членот 35 од Конвенцијата. Затоа мора да се прогласи за допуштена.

В. Основаност

1. Поднесоци од странките

43. Апликантката се жалеше дека одбивањето на домашните органи да дадат информации во врска со нејзиното посвојување, вклучително и сите релевантни медицински информации, било незаконско со тоа што таа била посвоена според Законот за посвојување од 1973 година, кој не ги категоризирал информациите за заснованите посвојувања како тајни, а органите ретроактивно го примениле Законот за семејството. Мешањето во нејзините права немало легитимна цел. Домашните органи не се обиделе да постигнат баланс меѓу двата интереса што се во прашање, како што е предвидено во членот 6 став 1 од Законот за општи управни постапки. Конкретно, тие не утврдиле дали во моментот на посвојувањето биолошката мајка сакала да се сочуваат информации за неа, дали во моментот на барањето на апликантката таа сè уште била жива и нејзината желба останала иста, или дали било можно да се споделат одредени неидентификувачки информации во врска со посвојувањето на апликантката. Интересот на апликантката да добие информации за нејзиното потекло, особено информации поврзани со здравјето, се зголемувал со текот на времето.

44. Владата тврдеше дека немало никакво мешање во правото на апликантката на почитување на нејзиниот приватен и семеен живот. Секое можно мешање било во согласност со Законот за семејството, кој се однесувал на предметот на апликантката имајќи предвид дека кога таа ја покренала постапката со барање информации, Законот за семејството веќе бил во сила. Членот 123-а од Законот за семејството имал легитимна цел да ги заштити правата и интересите на сите засегнати во процесот на посвојување. Тајноста на релевантните информации бил фактор што го поттикнувал посвојување. Потенцијалното откривање на информации во врска со посвојувањата може да поттикне раѓања надвор од болниците; ограничувањето за откривањето информации според тоа, исто така,

имало за цел да го заштити здравјето на биолошките мајки и децата. Немало консензус меѓу земјите членки на Советот на Европа за предметното прашање и тие уживале широка маргина на уважување. Домашните органи постапувале законски; доколку одлучиле поинаку, би можеле да бидат кривично гонети за откривање на службена тајна (види член 360 од Кривичниот законик, параграф 22 погоре). Понатаму, тие постапувале во согласност со членот 6 став 1 од Законот за општата управна постапка (види параграф 21 погоре), кој забранувал лице да ги ужива своите права на сметка на правата на други лица. Апликантката барала детални информации во врска со нејзиното посвојување, кои биле ирелевантни за нејзината здравствена состојба, три години откако ѝ била дијагностицирана болеста. Таа не се жалела на домашно ниво дека домашните власти не ги балансирале конфликтните интереси што се во прашање. Членот 123-а од Законот за семејството сам по себе доволно ги избалансирал сите конкурентни интереси; одлуката на Уставниот суд во друг предмет (види параграф 25 погоре) исто така била релевантна за предметот на апликантката.

2. Оценка на Судот

(а) Општи принципи

45. Иако целта на членот 8 е суштински да го заштити поединецот од произволно мешање од страна на јавните органи, тој не се ограничува на обврската на државата да се воздржи од таква интервенција: покрај оваа примарно негативна обврска, можат да постојат и позитивни обврски вградени во ефективната заштита на приватниот живот. Границите помеѓу позитивните и негативните обврски на државата според членот 8 не можат да бидат прецизно дефинирани. Применливите принципи сепак се слични. Особено, во двата случаи мора да се има предвид праведниот баланс што треба да се постигне помеѓу спротивставените интереси; и во двата контекста државата ужива одредена маргина на уважување (види, меѓу другите органи, *Odièvre*, цитирана погоре, §§ 40 и 49, и *C.E. and Others v. France*, бр. 29775/18 и 29693/19, § 83, 24 март 2022 година).

46. Изразот „секој“ во членот 8 од Конвенцијата се однесува и на детето и на мајката во постапката на посвојување. Од една страна, детето има право да го знае своето потекло, тоа право произлегува од поимот приватен живот. Суштинскиот интерес на детето за

неговиот или нејзиниот личен развој е исто така широко признат во општиот контекст на Конвенцијата (види *Odièvre*, цитирана погоре, § 44, и *Godelli v. Italy*, бр. 33783/09, § 50, 25 септември 2012 година, со дополнителни упатувања). Покрај тоа, интересот на поединецот за откривање на неговото или нејзиното родителство не исчезнува со возраста, сосема обратно (види *Godelli*, цитирана погоре, § 56). Од друга страна, во предметот *Godelli*, каде што биолошката мајка изразила желба да биде анонимна кога ја родила својата ќерка, Судот констатираше дека интересот на жената да остане анонимна за да го заштити своето здравје со раѓање под соодветни медицински услови не може да биде игнориран (*ibid.*, § 50). И на крај, може да биде загрозен и општиот интерес, бидејќи домашните органи може да бараат, на пример, да го заштитат здравјето на мајката и детето за време на бременоста и раѓањето или да избегнат нелегални абортуси или напуштање на деца (*ibid.*, § 51).

47. Изборот на средствата што се применуваат за обезбедување на почитување на членот 8 во однос на меѓусебните односи меѓу поединците е, во принцип, прашање што спаѓа во маргината на уважување на државите договорнички (*ibid.*, § 52; види исто така *Советодавно мислење во врска со признавање во домашното право на легален однос родител-дете помеѓу дете родено преку гестациско сурогат мајчинство во странство и планираната мајка* [GC], барање бр. P16-2018-001, Француски касационен суд, § 51, 10 април 2019 година). Онаму каде што е во прашање особено важен аспект на постоењето или идентитетот на поединецот, дозволената маргина на уважување на државата вообичаено ќе биде ограничена. Меѓутоа, каде што нема консензус меѓу земјите членки на Советот на Европа, било за релативната важност на загрозениот интерес или за најдоброто средство за негова заштита, особено кога предметот покренува чувствителни морални или етички прашања, маргината на уважување ќе биде поширока. Поради нивниот непосреден и континуиран контакт со реалните услови на нивните земји, државните власти, во принцип, се во подобра позиција од меѓународниот судија да дадат мислење не само за „точната содржина на моралните барања“ во нивната земја, туку и за потребата од ограничување што има за цел да ги задоволи тие барања. Вообичаено ќе има широка маргина на уважување доколку од државата се бара да воспостави рамнотежа помеѓу конкурентните

приватни и јавни интереси или правата од Конвенцијата (види *S.H. and Others v. Austria* [GC], бр. 57813/00, § 94, ECHR 2011 година, со дополнителни упатувања).

48. И на крај, Судот веќе утврдил дека, од една страна, постои позитивна обврска да се обезбеди „ефективна и достапна постапка“ со што им се овозможува на апликантите да имаат пристап до податоци поврзани со здравјето (види *K.H. and Others v. Slovakia*, цитирана погоре, §§ 44, 45 и 47). Од друга страна, од перспектива на лицето чии медицински податоци се откриваат, Судот одлучил дека почитувањето на доверливоста на таквите податоци е основен принцип во правните системи на сите страни договорнички на Конвенцијата. Домашното право треба да обезбеди соодветни гаранции за спречување на било какво комуницирање или откривање на лични здравствени податоци кои можат да бидат неконзистентни со гаранциите во членот 8 на Конвенцијата (види *Y.G. v. Russia*, бр. 8647/12, § 44, 30 август 2022 година).

(б) Примена на тие принципи во овој предмет

49. Во овој случај, суштината на жалбените наводи на апликантката е дека домашните органи ги прекршиле нејзините права според членот 8 од Конвенцијата со тоа што не ѝ обезбедиле пристап до информации за нејзиното биолошко потекло. Судот смета дека нејзините жалбени наводи треба да се испитаат од аспект на позитивната обврска на државата да обезбеди ефективно почитување на нејзините права заштитени со членот 8 (види, *mutatis mutandis, Gauvin-Fournis and Silliau*, цитирана погоре, § 110).

50. Судот повторува дека лицата кои, како апликантката во овој случај, се обидуваат да го утврдат своето потекло имаат суштински интерес, заштитен со Конвенцијата, да ги добијат информациите неопходни за откривање на вистината за важен аспект од нивниот личен идентитет (види, *mutatis mutandis, Jäggi v. Switzerland*, бр. 58757/00, § 38, ECHR 2006-X). Дополнително, апликантката исто така имала интерес да добие информации релевантни за нејзиното здравје, имајќи предвид дека во домашната постапка тврдела дека барала информации во врска со медицинската историја на нејзините родители со цел да се утврди дали има наследна болест.

51. Судот забележува дека домашните органи не направиле никаков обид да утврдат дали биолошките родители на апликантката или

нејзините посвоители изразиле желба нејзиното посвојување да остане тајна (спореди и спротивстави со *Odièvre*, цитирана погоре, § 10 и 12, и *Godelli*, цитирана погоре, §§ 6 и 49, во кои биолошките мајки на апликантот јасно изразиле желба да останат анонимни). Судот не сака да шпекулира за ова прашање (види, *mutatis mutandis*, *Boljević*, цитирана погоре, § 54). Од друга страна, Судот смета дека е загрозен општиот интерес, а тоа е заштитата на здравјето на биолошките мајки, кои од 2004 година имаат очекувања дека информациите за нив и за нивните деца во фазата на бременост и раѓање, ќе останат тајна (види, слично, *Godelli*, цитирана погоре, § 51).

52. Што се однесува до маргината на уважување што им се дава на домашните органи, Судот забележува, од една страна, дека пристапот на посвоените деца до информации за нивното биолошко потекло е чувствително морално и етичко прашање што вклучува воспоставување рамнотежа помеѓу приватните и јавните интереси. Оттука, на државата треба да ѝ се даде поширока маргина на уважување. Од друга страна, правото на идентитет, кое го вклучува правото да се знае родителството, е составен дел на поимот приватен живот. Во вакви случаи, потребен е особено внимателен надзор при проценката на спротивставените интереси (*ibid.*, § 52). Ова ја стеснува маргината на уважување на државата.

53. Судот забележува дека и управните органи и судовите на две нивоа на надлежност го одбиле барањето на апликантката за информации за нејзиното потекло. Притоа, тие само се повикале на членот 123-а од Законот за семејството, кој ја предвидува тајноста на информациите во врска со заснованите посвојувања. Иако тие, исто така, се повикале на членот 6 став 1 од Законот за општата управна постапка, кој го утврдува принципот на пропорционалност во управните прашања, тие експлицитно не ги идентификувале спротивставените интереси кои се загрозени или ги избалансирале во однос на интересите на апликантката (спореди *Godelli*, цитирана погоре, § 57). Тие воопшто не се осврнале на нејзиниот аргумент во врска со потребата да се добијат информации за медицинската историја на нејзините биолошки родители.

54. Што се однесува до самиот член 123-а Закон за семејството, како што го толкуваат домашните органи, Судот забележува дека оваа одредба ги категоризира сите информации во врска со заснованите

посвојувања како службена тајна. Не предвидува можност за добивање на неидентификувачки информации во врска со биолошкото потекло, посвојување или детството на лицето (спротивно на *Odièvre*, цитирана погоре, § 48). Понатаму, тој не предвидува исклучок од медицински причини од правилото дека информациите во врска со посвојувањето се тајна (спротивно на *Gauvin-Fournis and Silliau*, цитирана погоре, § 126), што ги спречило домашните органи да ги оценат аргументите на апликантката за наводната потреба да се добијат информации поврзани со здравјето.

55. Судот има предвид дека во однос на прашања од општа природа, и особено на сложени општествени прашања, особено значење се придава на улогата на националниот законодавен орган (*ibid.*, § 116). Меѓутоа, во овој случај нема достапни информации за законодавниот процес што резултирало со измените и дополнувањата на Законот за семејството од 2004 година, кои го вовеле правилото за тајност предвидено со членот 123-а. Конкретно, не се достапни информации за тоа дали и како законодавните органи ги избалансирале загрозените спротивставени интереси (спореди и спротивстави *Gauvin-Fournis and Silliau*, цитирана погоре, §§ 118-123, каде Судот ја разгледа значајната јавната дебата за законодавството во прашање и утврди дека законодавецот ги анализираше спротивставените интереси во богат и развивачки процес на размислување).

56. При одбивањето на приговорот за уставноста на членот 123-а од Законот за семејството (параграф 25 погоре), Уставниот суд ја разгледал комплексноста на односот што се воспоставува со посвојувањето и му придал важност на општиот интерес за заштита на тој однос, како и на индивидуалните интереси на посвоеното дете. Меѓутоа, тој воопшто не го зел предвид интересот на посвоеното возрастно лице, како во случајот на апликантката, за добивање информации за неговото или нејзиното биолошко потекло или медицинската историја на неговото или нејзиното семејство.

57. Конечно, што се однесува до аргументот на Владата дека апликантката била посвоена преку постапката за „потполно посвојување“, се чини дека според членот 123-а од Законот за семејството, видот на посвојување („потполно“ или „непотполно“) бил ирелевантен од перспектива на пристап до информации во врска со посвојувањето; таквите информации биле службена тајна без

разлика на видот на посвојувањето. Во секој случај, фактот дека апликантката била посвоена преку постапка за „целосно посвојување“ не ги ослободува автоматски домашните власти од обврската да ги балансираат спротивставените интереси што се во прашање.

(i) *Заклучок*

58. Судот ја има предвид чувствителноста на предметното прашање и не го потценува влијанието што откривањето информации поврзани со посвојувањето може да го има на засегнатите лица. Тој забележува дека не постои можност за пристап до неидентификувачки информации. Во светло на горенаведените разгледувања, Судот наоѓа дека домашните власти не успеале да постигнат баланс меѓу спротивставените интереси и на тој начин ја пречекориле маргината на уважување што им била дадена.

59. Според тоа, има повреда на членот 8 од Конвенцијата.

II. ПРИМЕНА НА ЧЛЕНОТ 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

60. Членот 41 од Конвенцијата предвидува:

„Ако Судот оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на нејзините протоколи, и ако внатрешното право на засегнатата Висока страна договорничка овозможува само делумно отстранување на последиците на таа повреда, Судот ѝ дава на оштетената страна, доколку е потребно, правично обесштетување.“

A. Штета

61. Апликантката барала 5,000 евра за нематеријална штета

62. Владата го оспорила ова барање како неосновано и прекумерно.

63. Судот смета дека апликантката морала да претрпи емоционална вознемиреност и болка поради одбивањето на пристап до информации во врска со нејзиното потекло (види *Godelli*, цитирана погоре, § 76) и на апликантката ѝ досудува износ од 4,500 евра на име нематеријална штета, плус секој данок што може да се наплати за тој износ.

B. Трошоци

64. Апликантката исто така барала 1,440 евра за надомест на трошоците направени во постапката пред Судот.

65. Владата го оспори барањето како неосновано и прекумерно.

66. Според праксата на Судот, апликантот има право на надомест на трошоците само во мера во која ќе се покаже дека истите биле навистина и нужно направени и биле разумни во својата висина (види, на пример, *D.H. and Others v. North Macedonia*, бр. 44033/17, § 75, 18 јули 2023 година). Во овој случај, имајќи ги предвид документите на располагање и гореспоменатите критериуми, Судот смета дека е разумно да го досуди износот што го бара апликантката за трошоците направени во постапката пред него, плус секој данок што може да се наплати за тој износ.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ ЕДНОГЛАСНО,

1. *Ја прогласува* апликацијата за допуштена;
2. *Утврдува* дека има повреда на членот 8 од Конвенцијата поради неуспехот на домашните власти да постигнат баланс меѓу спротивставените интереси во постапките за пристап до информации во врска со биолошкото потекло на апликантката;
3. *Утврдува*
 - (а) дека тужената држава треба да ѝ ги исплати на апликантката, во рок од три месеци од денот кога пресудата ќе стане правосилна согласно членот 44 § 2 од Конвенцијата, следниве износи, што треба да се конвертираат во валутата на тужената држава според курсот на датумот на исплата:
 - (i) 4,500 евра (четири илјади и петстотини евра), плус секој данок што може да се наплати за тој износ, како надомест на нематеријалната штета;
 - (ii) 1,440 евра (илјада четиристотини и четириесет евра), плус секој данок што може да се наплати за тој износ, како надомест на трошоците;
 - (iii) дека по истекот на горенаведените три месеци до исплатата на горенаведените износи ќе се плати камата по стапка еднаква на најниската каматна стапка за позајмени средства на Европската централна банка за време на периодот на доцнење, плус три процентни поени;

4. *Го одби* остатокот од барањето на апликантката за правично обештетување.

Изготвено на англиски јазик и објавено во писмена форма на 14 мај 2024 година, во согласност со членот 77 §§ 2 и 3 од Деловникот на Судот.

Hasan Vakirci
Секретар

Arnfinn Vårdsen
Претседател